

Suomen kielen ja suomalais-ugrilaisten kielten ja kulttuurien sekä kotimaisen kirjallisuuden valintakoe ja arvosteluperusteet 2024

Koe koostuu 3 osasta. Kokeen kesto on 3 tuntia. Voit jakaa koeajan osien välillä haluamallasi tavalla. Voit liikkua osien välillä kokeen aikana vapaasti. Tallenna vastauksesi aina ennen tehtävästä poistumista. Sinulla saa kokeen aikana olla auki ainoastaan valintakoejärjestelmä sekä erillinen aineistotiedosto.

Voit luonnostella vastauksiasi ruutupaperille. Ruutupaperille tekemiäsi merkintöjä ei huomioida arvostelussa. Valintakokeessa on pdf-muodossa olevaa aineistoa. Aineiston saa vetää erilliseen ikkunaan kysymysten rinnalle. Etsi-toiminnon (Ctrl+F tai Cmd+F) käyttäminen on sallittua. Kokeessa jaettava aineisto on tarkoitettu vain valintakoeikäyttöön. Tekijänoikeudellisista syistä materiaalia ei saa jakaa eteenpäin. Tehtävät annetaan suomeksi. Sinun on vastattava tehtäviin suomeksi.

Valintakokeen arviointi

Valintakokeessa on 3 osaa. Osasta 1 voit saada 0–40 pistettä. Osista 2 ja 3 voit saada kummastakin 0–30 pistettä. Hakijat asetetaan osien 1 ja 2 pisteiden summan perusteella paremmuusjärjestykseen. Kokeesi osa 3 voidaan jättää arvioimatta, jos saat kokeen osista 1 ja 2 yhteensä vähemmän pisteitä kuin 117:nneksi parhaat yhteispisteet kokeen osista 1 ja 2 saanut hakija.

Sinut voidaan hyväksyä vain, jos sijoitut kokeen osista 1 ja 2 saamiesi yhteispisteiden perusteella parhaiten menestyneiden 117 hakijan joukkoon. Lisäksi sinun pitää saada jokaisesta osasta vähimmäispistemäärä. Kokeen arvioija päättää vähimmäispistemäärät kokeen jälkeen. Osien pisteet lasketaan yhteen. Valintakokeen enimmäispistemäärä on 100.

Valintakokeen osa 1 liittyy suomen kieleen, osa 2 kotimaiseen kirjallisuuteen ja osa 3 suomalais-ugrilaisiin kieliin ja kulttuureihin. Kokeessa mitataan paitsi tietojen hallintaa myös kykyä soveltaa niitä käytännössä. Koe sisältää soveltavia tehtäviä, jotka perustuvat koekirjallisuuteen ja liittyvät kielen rakenteeseen ja käyttöön. Kokeessa mitataan myös sitä, miten hyvin hallitset kirjallisuustieteellisiä käsitteitä ja osaat soveltaa niitä kaunokirjallisuuden analyysiin ja tulkintaan.

Osa 1: suomen kieli

Osan 1 tehtävä perustuu ennakkomateriaaliin ja kokeessa jaettuun aineistoon.

Ennakkomateriaali: Pallaskallio, R. (2023). Selkeyttävää vai yksinkertaistavaa? Nuortenkirjan ja sen selkomukautuksen vertailua tekstilajikonventioiden näkökulmasta. Virittäjä, 127(1): 28–59. <https://doi.org/10.23982/vir.112437>

Kokeessa jaettava aineisto:

- Aineisto 1A: katkelma Eve Hietamiehen romaanista Tarhapäivä (2012). Luvun alusta on poistettu tekstiä, mitä merkitään merkillä (– –).
- Aineisto 1B: katkelma Tarhapäivä-romaanin selkomukautuksesta (Hanna Männikkölahti 2020). Aineistosta on poistettu kuvituskuva, mikä on merkitty näin: [kuvituskuva poistettu].

Aineisto on poistettu tekijänoikeussyistä.

- Käytä kokonaisia virkkeitä.
- Älä kirjoita yksittäisiin osioihin vaihtoehtoisia vastauksia. Jos kirjoitat vaihtoehtoisia vastauksia, arvostelussa huomioidaan vain vastaus, josta saat vähiten pisteitä.
- Vastaa tehtäviin ytimekkäästi ja koekirjallisuuden ja/tai aineiston mukaisesti. Ole huolellinen, että vastaat kuhunkin tehtävään oikean aineiston perusteella.
- Kirjoita vastauksesi suomeksi. Muilla kielillä kirjoitettuja vastauksia ei huomioida arvostelussa.
- Vastauksen kielellinen ilmaisu ja jäsentely vaikuttavat arvosteluun.

Vastauksen enimmäismerkkimäärä on 8 000 merkkiä (sisältää välilyönnit).

Tehtävä 1

Tarkastele katkelmaa romaanista Tarhapäivä (aineisto 1A) ja katkelmaa romaanin selkomukautuksesta (aineisto 1B). Vertaile katkelmia ja nosta esiin ja eritele selkomukautuksessa käytettyjä keinoja. Hyödynnä vastauksessa Pallaskallion artikkelin käsitteitä, näkökulmia ja havaintoja. Kommentoi lisäksi, mitkä tämän selkomukautuksen piirteistä ovat samanlaisia ja mitkä erilaisia kuin Pallaskallion tarkastelemassa selkomukautuksessa. Perustele väitteesi ja havainnollista niitä esimerkein. Varmista jokaisen esimerkin osalta, että on selvää, mihin tekstiin ja mihin riviin viittaat. Laadi vastauksestasi yhtenäinen ja jäsennelty teksti. 0–30 pistettä. (Pituus 8000 merkkiä.)

HUOM! Tehtävänannossa on lyöntivirhe tehtävän kokonaispistemäärässä. Tehtävän 1 maksimipistemäärä on 40.

Tehtävän 1 arviointiperusteet

5 p. Kieliasusta ja tekstin koherenssista ja jäsentelystä

5 p. Käsitteiden käytön tarkkuudesta ja argumentoinnista

20 p. Aineistoista 1A ja 1B tehdyistä havainnoista. Esimerkkejä seikoista, joihin on voitu kiinnittää huomiota:

- Otsikko selkomukautuksessa
- Aikamuotojen käyttö, esim. pluskvamperfekti vs. preesens. (*Enni oli ollut hiljaa seitsemän tiistaita* vs. *En kuullut Ennistä mitään seitsemään viikkoon*; aikamuoto, fokalisointi)

- Persoonapronominit: ei useinkaan yleiskielistetty selkomukautuksessa; kuitenkin *toi* vs. *se*
- Alkuperäisessä y. 1. p. subjekti jätetään ilmipanematta; selkomukautuksessa *minä*-subjekteja
- Puhekielisyys, esim. *Pitäis kohta mennä* vs. *Meidän pitää kohta mennä*, sanasto
- Passiivin käyttö; miten tehdään selväksi, ketä passiivi koskee?
- Puhujan spesifiointi johtolausein selkomukautuksessa
- Elliptiset lauseet muokattu predikaatillisiksi selkomukautuksessa, esim. *äiti ja Jönni vahtivat Terttua*
- Kursiivilla merkitty sisäinen puhe poistettu selkomukautuksesta
- Henkilöihin viitataan selkomukautussa aina samalla nimellä
- Kuvailevia ilmauksia karsittu selkomukautuksessa, esim. *lemuapina alkoi kurnuttaa olohuoneessa*
- Kerronnan eksplisiittisyys, esim. vitsin selittäminen
- Deiktiset siirtymät; selkomukautus suosii kronologiaa
- Minä-kertoja, mutta fokalisaatiossa eroja
- Henkilökuvauksen keinojen kaventuminen selkomukauttamisen seurauksena

10 p. Ennakkoluettavana olleen Pallaskallion artikkelin hyödyntäminen. Esimerkkejä seikoista, jotka on voitu nostaa esiin:

- Selkomukautuksen tarkoitus tuotu esiin Pallaskallioon viitaten
- Selkomukautuksen keinoja esitelty Pallaskallioon viitaten, esim.
 - Viitattu Pallaskallioon tiivistämisen havainnoinnissa, esim. rivien pituus
 - Viitattu Pallaskallioon yleiskielisyyden/puhekielisyyden käsittelyssä, esim. persoonapronominit, sanasto
 - Viitattu Pallaskallioon fokalisoinnin/aikamuotojen käytön yhteydessä
 - Tarkasteltu passiivimuotoja Pallaskallion mallin mukaan
- Otettu kantaa eroihin Pallaskallion aineiston ja aineistojen 1A ja 1B välillä

Pistemäärien sanallinen kuvaus

0 pistettä (Hylätty)

Vastauksella ei ole yhteyttä tehtävänantoon.

7–14 pistettä (Heikko)

Vastauksessa on virheellistä sisältöä tai vastaus on erittäin niukka. Vastauksessa on jokin tehtävänannon mukainen havainto aineistosta. Havaintoja ei kytkeä selvästi aineistoon eikä esimerkkejä anneta. Yhteys Pallaskallion artikkelin käsitteisiin, näkökulmiin ja havaintoihin puuttuu tai on virheellinen. Vastaus on heikosti muotoiltu tai sekava. Kielellisessä ilmaisussa voi olla runsaasti puutteita.

15–23 pistettä (Välttävä)

Vastaus on suppea tai aineistoa pitkälti selostava. Siinä on joitakin tehtävänannon mukaisia aineksia, esimerkiksi relevantteja havaintoja aineistoista. Havaintoja tai päätelmiä aineistosta

ei kuitenkaan yhdistetä kovin selkeästi Pallaskallion artikkelin aiheisiin ja sisältöihin. Vastauksessa ei ole käytetty Pallaskallion artikkelissa esiin nousseita käsitteitä tai käsitteitä on käytetty hyvin niukasti tai virheellisesti. Vastauksessa voi olla virheitä, epäolennaista sisältöä tai väärinymmärryksiä. Jäsentelyssä ja kielellisessä ilmaisussa voi olla puutteita.

24–27 pistettä (Tyydyttävä)

Vastauksessa on tuotu esiin selkomukauttamisen keinoja ja havainnollistettu niitä aineistoesimerkein. Käsittelytapa voi olla mekaaninen ja tarkastelu edetä yksioikoisesti. Vastauksessa on tuotu esiin ainakin jokin ero tai yhtäläisyys Pallaskallion käsittelyyn. Havainnot ovat pääosin uskottavia, mutta niiden perustelut voivat olla puutteellisia. Vastauksessa on käytetty joitakin Pallaskallion artikkelissa esiin nousseista käsitteistä, mutta niiden valinnassa tai käytössä voi olla puutteita. Vastauksen sisällössä voi olla jokin vähäinen virhe. Jäsentely on pääosin selkeä. Kielellisessä ilmaisussa voi olla pieniä puutteita.

28–31 pistettä (Hyvä)

Vastauksessa on tuotu esiin keskeiset aineistossa esiintyvät selkomukauttamisen keinot, havainnollistettu niitä aineistoesimerkein ja verrattu niitä Pallaskallion käsittelyyn. Havainnot on perusteltu. Vastauksessa on käytetty Pallaskallion artikkelissa esiin nousseita käsitteitä pääosin asianmukaisesti. Jonkin näkökulman puuttuminen sallitaan, jos vastaus on muutoin ansiokas. Sekä jäsentely että kielellinen ilmaisu ovat selkeitä.

32–37 pistettä (Kiitettävä)

Vastaus tuo erittäin hyvin esiin aineistossa hyödynnetyt selkomukauttamisen keinot. Yksityiskohdista päästään yleisemmän tason päätelmiin. Päätelmiä perustellaan aineistoesimerkein ja kytketään Pallaskallion havaintoihin. Käsitteiden käyttö on tarkoituksenmukaista ja uskottavaa. Jäsentely on toimiva ja looginen. Kielellinen ilmaisu on moitteetonta.

38–40 pistettä (Erinomainen)

Vastaus kattaa erinomaisesti aineistossa hyödynnetyt selkomukauttamisen keinot. Yksityiskohdista päästään vakuuttavasti yleisemmän tason päätelmiin. Päätelmiä perustellaan aineistoesimerkein ja kytketään Pallaskallion havaintoihin monipuolisesti. Käsitteiden käyttö on taitavaa. Kielellinen ilmaisu on moitteetonta ja tyyllisesti hallittua. Vastaus on poikkeuksellisen selkeä ja looginen kokonaisuus.

Osa 2: kotimainen kirjallisuus

Osan 2 tehtävä perustuu ennakkomateriaalina annettuun Niina Hämäläisen artikkeliin ”Sorsat täällä soittelevi. Kantelettaren luontokuvasto” sekä Sirpa Kyyrösen Ilmajuuret-runokokoelman osastoon II (erillinen aineisto).

Ennakkomateriaali: Hämäläinen, N. (2020) ”Sorsat täällä soittelevi. Kantelettaren luontokuvasto”. Avain (18)4, 46–63.

Liite 1: Kyyrönen, S. (2016) Ilmajuuret. Otava.

Aineisto on poistettu tekijänoikeussyistä.

- Käytä kokonaisia virkkeitä.
- Älä kirjoita vaihtoehtoisia vastauksia. Jos kirjoitat vaihtoehtoisia vastauksia, arvostelussa huomioidaan vain vastaus, josta saat vähiten pisteitä.
- Vastaa tehtäviin ytimekkäästi ja koekirjallisuuden ja/tai aineiston mukaisesti. Ole huolellinen, että vastaat kuhunkin tehtävään oikean aineiston perusteella.
- Kirjoita vastauksesi suomeksi. Muilla kielillä kirjoitettuja vastauksia ei huomioida arvostelussa.
- Vastauksen kielellinen ilmaisu ja jäsentely vaikuttavat arvosteluun. Vastauksen enimmäismerkkimäärä on 6000 merkkiä (sisältää välilyönnit).

Tehtävä 1

Aineisto-osiossa on katkelma Sirpa Kyyrösen runokokoelmasta Ilmajuuret (2016). Analysoi runojen tematiikkaa pohtien ennen kaikkea puhujan ja ympäristön suhdetta. Hyödynnä tulkinnassasi Hämäläisen artikkelissa esiteltäviä näkökulmia kansanrunouteen. Perustele ja havainnollista väitteesi ja tulkintasi tekstiesimerkein. Muista kiinnittää huomiota vastauksesi ilmaisuun ja jäsentelyyn. (0–30 pistettä)

Arviointiperusteet

Vastausten arvioinnissa on kiinnitetty huomiota kolmeen asiakokonaisuuteen ja osa-alueeseen.

Ensinnäkin on arvioitu sitä, miten Sirpa Kyyrösen runojen puhujaa ja tematiikkaa on eritelty ja tulkittu. Toiseksi on arvioitu, miten vastauksessa on sovellettu ennakkomateriaalina annettua Niina Hämäläisen artikkelia, siinä käytettyjä käsitteitä ja aineistoja sekä tutkimustuloksia. Kolmanneksi arvioinnissa on otettu huomioon vastauksen jäsentely ja kielellinen ilmaisu eli se, kuinka täsmällistä vastauksen kielellinen ilmaisu, argumentointi ja käsitteiden käyttö on sekä kuinka jäsentely tukee analyysia ja tulkintaa.

Hämäläisen artikkeli käsittelee luontokuvastoa ja luonnon erilaisia merkityksiä kansanrunoudessa, etenkin niin sanotuissa huolirunoissa. Kuten artikkelin aineistossa, myös Kyyrösen lyriikassa ei-inhimillinen luonto heijastelee puhujan (äidin) surua ja muita tunteita. Kyyrösen runoissa myös viitataan eksplisiittisesti kansanperinteeseen (esim. itkuvirret ja

pihlajanmarjat). Runoista onkin löydettävissä samoja piirteitä kuin Hämäläisen esittelemistä huolirunoista (esim. inhimillisten tunteiden heijastaminen luonnonympäristöön), mutta samalla Kyyrösen runot ilmaisevat nykyaikaista ilmastoahdistusta ja ympäristösurua (esim. sulavat ikijäät ja katoavat ikimetsät). Arvioinnissa on painotettu kokelaan analyysia ja tulkintaa näillä alueilla sekä sitä, miten hän ottaa huomioon Hämäläisen artikkelin tarjoaman tematisoivan ja kirjallisuushistoriallisen kehyksen kaunokirjallisen aineiston käsittelyssä. Arvioinnissa on otettu huomioon myös muut aineistoa ja kansanrunouden luontokuvastoa koskevat olennaiset, analyysia ja tulkintaa tukevat havainnot.

Vastauksen kolmesta eri asiakokonaisuudesta / osa-alueesta voi saavuttaa täydet pisteet erilaisin näkökulmin ja painotuksin.

Mallivastaus ja pisteytys

1. Sirpa Kyyrösen analyysi ja tulkinta (0–15 p.)

- puhuja ja puhetilanne (ei-kertovaa lyriikkaa, minä-muotoisen puhujan kokemusta ja tunteita kuvataan preesensissä, poissaolevan puhuttelu jne.)
- runoissa ilmenevät luonnonkuvauksen keinot ja näiden motivointi tulkinnan kannalta (ei-inhimillisen ja inhimillisen limittyminen, sisäisen todellisuuden heijastumat ulkoisessa ympäristössä, ihmisen ja muiden eläinlajien rinnastukset, maaäidin arkkityyppi, antroposentrismi ja/tai ekosentrismi jne.)
- runon laji, tyyli ja rakenne (keskeislyriikka, vapaa rytmi, rytmiset vaihdokset ja asennonvaihdokset, intertekstuaaliset viittaukset jne.)
- esiin nousevat teemat ja niiden kytkös puhujan tunteisiin ja kerrontatapaan (äitiys, äidinrakkaus, kaipuu, henkilökohtainen suru, ympäristösuru, inhimillisen ja ei-inhimillisen luonnon läheisyys jne.)
- runon konteksti (metsäkato, ilmastonmuutos jne.)
- analyysihavaintojen ja tulkinnan suhde, havaintojen kattavuus ja perusteltavuus (esimerkiksi runojen ja teoksen nimen suhde)

2. Niina Hämäläisen artikkelin soveltaminen Kyyrösen runojen analyysissa (0–10 p.)

- keskeisten käsitteiden riittävä huomioon ottaminen ja niiden avaaminen ja taustoitus (esimerkiksi ”kansanrunous”, ”huolirunous”)
- käsitteiden integrointi analyysiin sekä niiden vaikutus oman näkökulman terävöittämiseen
- Hämäläisen käyttämän aineiston (kansanrunous) ja tutkimustulosten suhteuttaminen Kyyrösen runojen tarkasteluun joko tyylillisesti tai temaattisesti
- Hämäläisen kansanrunoutta käsittelevän artikkelin pohjalta johdetut perustellut johtopäätökset / näkökulmat sekä niiden soveltaminen nykykirjallisuutta edustavan Sirpa Kyyrösen runokokoelman analyysiin ja tulkintaan

3. Vastauksen jäsentely ja kielellinen sujuvuus (0–5 p.)

- fokuoitu näkökulma runojen analyysiin ja tulkintaan
- hyvin erottuvat pääväitteet sekä niiden perusteleminen tekstiesimerkein

- pääväitteiden kehittämissä tehtyjen analyysihuomioiden ja tulkinnan tasapainoinen suhde
- loogisesti etenevä ja koherentti kokonaisuus
- kielellinen viimeistely ja sujuvuus sekä käytettävissä olevan merkkimäärän hyödyntäminen

Koska Sirpa Kyyrösen runoja voi analysoida ja tulkita eri tavoin painottaen ja koska valintakoetta varten luetusta tausta-artikkelista on mahdollista nostaa esiin erilaisia näkökulmia, mallivastaus ei muodostaa tarkkaa pisteytysluetteloa vaan vastauksen piirteiden luettelon. Alla on kuvattu tyypillisten vastausten ominaispiirteitä.

Vastaukset voi jakaa pisteytyksen osalta kuuteen perusr ryhmään: 0–4 pistettä, 5–10 pistettä, 11–14 pistettä, 15–19 pistettä, 20–24 pistettä ja 25–30 pistettä.

0–5 pistettä: Vastaus ei kytkeydy tyydyttävästi tehtävänantoon. Tyhjä kenttä (0 pistettä). Yksi tai kaksi riviä, joissa joko ei ole tehty havaintoja tai on tehty muutamia pieniä havaintoja (noin 1–3 pistettä). 5 pisteeseen on päässyt, jos lyhyt vastaus välittää jossain määrin kuvan siitä, että kaunokirjallinen aineisto on ymmärretty.

6–10 pistettä: Vastaus täyttää tehtävänannon osittain. Vastauksessa on referoiva ote, joka liittyy jollakin tavalla tehtävänantoon. Vastaus ei välttämättä sisällä lainkaan viittauksia tutkimusartikkeliin tai viittaukset ovat ylimalkaisia ja irrallisia. Vastauksessa voi olla ongelmia aineiston ymmärtämisessä tai tekstin jäsentämisessä ja kieliasussa. Vastaus voi olla merkkimäärältään suppea.

11–15 pistettä: Vastaus täyttää tehtävänannon tyydyttävästi. Vastauksessa on saatu luotua jokseenkin jäsennetty näkökulma, jonka sisällä on joitakin olennaisia tehtävänantoon liittyviä havaintoja. Vastaus ei välttämättä ankkuroidu tutkimusartikkelin käsitteisiin tai viittaukset artikkeliin pysyvät maininnan tasolla tai ovat epäsuorasti luettavissa vastauksesta.

16–19 pistettä: Vastaus toteuttaa tehtävänantoa hyvin. Aineistosta on nostettu näkyviin keskeisiä runojen muotoon ja teemoihin liittyviä havaintoja. Vastauksessa on nimetty ja sovellettu ainakin joitain tutkimusartikkelissa esiintyviä käsitteitä ja näkökulmia. Aineisto on ymmärretty pääpiirteittäin ja siihen viitataan tarkasti. Analyysissa ja tulkinnassa esitetään oikeita väitteitä, mutta perustelut jäävät yleiselle tasolle. Vastaus on pääpiirteittäin kunnossa jäsennykseltään ja kielellisesti. Detaljitasolla saattaa esiintyä epämääräisyyttä tai huonosti perusteltuja tulkintoja.

20–24 pistettä: Vastaus toteuttaa tehtävänantoa kiitettävästi. Tutkimusartikkelin käsitteitä ja näkökulmia sovelletaan luontevasti analyysissa ja tulkinnassa. Käsitteet on määriteltä, ja niitä käytetään motivoitusti. Vastauksessa otetaan kaunokirjallisen aineiston keskeiset piirteet huomioon ja niitä kontekstoidaan uskottavasti. Vastaus on pääosin hyvin jäsennetty. Vastaus on kielellisesti liki moitteeton tai siinä on suhteellisen vähän huomautettavaa.

25–30 pistettä: Vastaus ottaa tehtävänannon huomioon erinomaisesti. Tutkimusartikkelin käsitteitä ja näkökulmia sovelletaan luontevasti analyysissa ja tulkinnassa. Käsitteet on määriteltä huolellisesti, ja niitä käytetään motivoitusti. Kaunokirjallinen aineisto on ymmärretty monitasoisesti. Vastauksessa otetaan laajasti huomioon kaunokirjallisen aineiston piirteet ja niitä kontekstoidaan lajin, ilmaisun ja teemojen osalta ansiokkaasti. Vastaus on jäsennetty siten, että se tukee analyysia ja pääväitteiden esittämistä. Vastaus on kielellisesti liki moitteeton. Yksittäisiä pisteitä on vähennetty, kun jokin edellä kuvatuista kriteereistä ei ole täytynyt.

Osa 3: suomalais-ugrilaiset kielet ja kulttuuri

Osan 3 tehtävät perustuvat ennakkomateriaaliin.

Ennakkomateriaali: Muikku-Werner, P. & Riionheimo, H. (2018): Livvinkarjalaisen tekstin ymmärtäminen suomen pohjalta. Lähivõrdlusi. Lähivertailuja (28): 285–315.

- Vastaa kaikkiin kysymyksiin (1–7). Huomaa, että osa tehtävistä koostuu useammasta osakysymyksestä.
- Älä kirjoita yksittäisiin kysymyksiin vaihtoehtoisia vastauksia. Jos kirjoitat vaihtoehtoisia vastauksia, arvostelussa huomioidaan vain vastaus, josta saat vähiten pisteitä.
- Vastaa tehtäviin ytimekkäästi ja koekirjallisuuden ja/tai esimerkkien mukaisesti.
- Kirjoita vastauksesi suomeksi. Muilla kielillä kirjoitettuja vastauksia ei huomioida arvostelussa.
- Vastauksen kielellinen ilmaisu ja jäsentely vaikuttavat arvosteluun.

Tehtävä 1: vastaa kysymyksiin

1. Marin äidinkieli on suomi. Hän ei ole koskaan opiskellut viroa. Yhtenä päivänä virolainen opiskelukaveri Tiina, joka ei ole koskaan opiskellut suomea sanoo Marille: ”Sinul on kaunid punased kingad.” Mari tajuaa kaverin sanovan, että ”sinulla on kauniit punaiset kengät.” Mistä kielitieteellisestä ilmiöstä on kyse? Mihin se perustuu? (0-3 p.)

Vastaus: Kyseessä on reseptiivinen monikielisyys (1 p) eli vieraan kielen ymmärtäminen aiemmin omaksuttujen kielten pohjalta (1 p)
Ilmiö perustuu kieltenväliseen samankaltaisuuteen (1 p)

2. Mitkä kolme tekijää aiempien tutkimusten mukaan edistävät suomalaisten ja virolaisten kykyä kääntää yhtenäistä sukusukukielistä tekstiä? (0-3 p.)

Vastaus: Tekstissä viitataan useampiin tekijöihin, joiden joukosta jokainen on voinut valita kolme tekijää:

- 1) sanaston samankaltaisuus / sama etymologia / leksikaaliset / morfologiset / ortografiset samanlaisuudet / samanlainen ääntäminen (1 p)
- 2) sanojen kontekstuaalinen sopivuus (1 p)
- 3) fraseologisten yksiköiden semanttiset kytkökset / samankaltaiset lauserakenteet / syntaktiset yhtäläisyydet (1 p)
- 4) käsitykset koherentista tekstistä (1 p)
- 5) maailmantieto (1 p)
- 6) metalingvistinen tietoisuus (1 p)
- 7) suomen varieteettien tuntemus / murretieto (1 p)

3. Mikä sana vaikeuttaa tämän livvinkarjalan lauseen ymmärtämistä ja miksi? (0-3)

Lähtizitgo piätteniččän ehtäl minun kel konsertah?

Vastaus: Jokainen on voinut valita yhden vastauksen kahdesta:

- 1) *piätteniččän* (1 p), koska č-kirjain ei ole suomen kielen pohjalta tuttu (1 p) ja sanalla ei ole kytköksiä suomen kieleen / sana ei ole suomen kielen pohjalta tunnistettavissa (1 p).
- 2) *ehtäl* (1 p) on adverbi (1 p), joka ei ole suomen kielen pohjalta tunnistettavissa (1 p)

4. Mitkä kolme oletusta vaikeuttavat tämän vironkielisen lauseen ymmärtämistä "Nad on pealinnas." (suomeksi "He ovat pääkaupungissa")? (0-3)

Vastaus: Jokainen on voinut valita kolme oletusta näiden joukosta:

- 1) oletus että lyhyehköt sanat ovat yhdistämättömiä (1 p)
- 2) oletus, että *on* viittaa yksikköön (1 p)
- 3) on-oletetaan viittaavaan yksikön kolmanteen persoonaan, joten 'Nad' saatetaan laskea erisnimeksi (1 p)
- 4) sukukielten sanojen oletetaan olevan samankaltaisia, joten 'nad' ei tunnisteta sanaksi 'he' (1p)
- 5) oletus, että *linn* tarkoittaa 'linna' (eli *linn* on petollinen ystävä) (1 p)

5. *Hallitus* tarkoittaa viroksi hometta, *koristan* tarkoittaa viroksi 'siivoan'. Mitä kielitieteellistä termiä käytetään sellaisten sanojen luonnehtimiseen ja miten se termi määritellään? Miten sellaiset sanat vaikuttavat lähisukukielen ymmärtämiseen? (0-3)

Vastaus: sanojen luonnehtimiseen käytetään termiä petolliset ystävät (1 p) termi tarkoittaa samanasuisia sanoja, joilla on eri merkitys (1 p) petolliset ystävät vaikeuttavat lähisukukielen ymmärtämistä johtamalla harhaan: todennäköiseltä vaikuttava ratkaisu osoittautuukin vääräksi (1 p)

6. Janne luki Suomen Viron-instituutin vironkielisestä esitteestä: "Soome Instituudi ülesanne on tugevdada Soome ja Eesti vahelisi kontakte kõigis ühiskondliku ja majanduselu valdkondades". Suomeksi lause tarkoittaa: "Suomen Viron-instituutin tehtävänä on vahvistaa Suomen ja Viron välisiä kontakteja kaikilla yhteiskunta- ja elinkeinoelämän alueilla." Janne ymmärsi virkkeestä sanat *instituudi* ja *ühiskondliku*. Hän ei ymmärtänyt sanoja *ülesanne* ja *kõigis*.

Mitkä kielelliset tekijät edesauttoivat sanojen *instituudi* ja *ühiskondliku* ymmärtämistä? Mitkä kielelliset tekijät vaikeuttivat sanojen *ülesanne* ja *kõigis* ymmärtämistä? (0-3)

Vastaus: Jokainen on voinut valita tekijät näiden joukosta

Sanojen *instituudi* ja *ühiskondliku* ymmärtämistä edesauttoi se, että sanat ovat

- 1) suomen kielen pohjalta tunnistettavissa (1 p)
- 2) ovat kontekstin avulla tunnistettavissa (1 p)

3) *instituudi* on virossa lainasana kuten vastaava sana suomessakin (1 p)

Sanojen *ülesanne* ja *kõigis* ymmärtämistä vaikeuttivat

3) ortografiset erot / kirjaimet ü + õ ja/tai g (1 p)

4) se, että sanat eivät olleet suomen kielen pohjalta tunnistettavissa (*ülesanne* erilainen kuin *tehtävä*; *kõigis* mm. eri sijamuodossa vrt. *kaikilla*) (1 p)

7. Artikkelissa kuvataan suomen ja livvinkarjalan morfologisia ja syntaktisia yhtäläisyyksiä ja eroja kuten esim. taivutusta (sijapäätteet, persoonapäätteet), sijamuotojen käyttöä, yhdyssanojen käyttöä, täydennyksen ja adposition järjestystä ja lauseen sanajärjestystä. Vertaa saman mallin mukaan seuraavaa suomen- ja vironkielistä lausetta: 1) etsi tekstistä kuusi esimerkkiä suomen ja viron morfologisista ja syntaktisista eroista 2) kuva kielitieteellisten termien avulla, mistä kielellisistä ilmiöistä on kysymys. (0-12)

Suomen ja Viron lisäksi maailmassa on vain yksi maa, jonka virallinen kieli kuuluu suomalais-ugrilaisten kielten ryhmään: Unkari.

Lisaks Soomele ja Eestile on maailmas vaid üks maa, mille riigikeel kuulub soomeugri keelerühma: Ungari.

Esim. viroksi rühma – suomeksi ryhmään -> ero illatiivin sijapäätteessä

Vastaus: Jokainen on voinut poimia kuusi esimerkkiä näiden joukosta:

1) Suomen, Viron – Soomele, Eestile – suomeksi genetiivi, viroksi allatiivi /sijamuotoero (0-2 p)

2) Suomen ja Viron lisäksi – lisaks Soomele ja Eestile -> täydennyksen ja adposition järjestys/erilainen sanajärjestys – (0-2 p)

3) maailmassa on vain – on maailmas vaid -> predikaatti eri paikassa / erilainen sanajärjestys (0-2 p)

4) virallinen kieli – riigikeel -> viroksi yhdyssana, suomeksi ei (0-2)

5) maailmassa – maailmas -> sijapäätte-ero (inessiivi) (0-2 p)

6) kuuluu – kuulub -> persoonapäätte-ero (yksikön 3. persoona) (0-2 p)

7) kielten ryhmään - keelerühma – > viroksi yhdyssana, suomeksi ei

8) jonka – mille -> toisin kuin viroksi, suomeksi mikä-sanasta johdetut sanat viittaavat koko viitattavaan lauseeseen / erilainen relatiivipronomini / ero sijapäätteessä / 'mille' petollisena ystävänä

9) lisäksi, maailmassa, yksi, kieli – lisaks, maailmas, üks, keel -> viroksi sanat loppuvat konsonanttiin ja suomeksi vokaaliin / viroksi loppuheitto, suomeksi ei / viroksi yksi tavu vähemmän kuin suomeksi

10) y (sanassa yksi, ryhmään) - ü (sanassa üks, rühma) -> sama äänne, eri kirjain

11) Suomen, virallinen kieli – Soomele, riigikeel -> suomeksi diftongi (-uo; -ie), viroksi pitkä vokaali (-oo -ee)

12) Unkari - Ungari -> klusiiliero (k->g)

14) vaid – vain -> sanan/partikkelin eri muoto

15) soomeugri – suomalais-ugrilaisten -> ero väliviivan käytössä / viroksi yksikössä, suomeksi monikossa / sijapäätte-ero